

ISSN 1819-5377 print / ISSN 1993-3509 online

**ЕКОНОМІКА БУДІВНИЦТВА І МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ЭКОНОМИКА СТРОИТЕЛЬСТВА И ГОРОДСКОГО ХОЗЯЙСТВА
ECONOMICS OF CIVIL ENGINEERING AND MUNICIPAL ECONOMY**

**РУБРИКА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВ
БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ**

ТОМ 5, НОМЕР 1, 2009 51-62

УДК: 336 13.012.244

АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ УКРАЇНИ

Л. Й. Созанський

*Львівська комерційна академія,
вул. Туган-Барановського 10, м. Львів, 79034, Україна.
E-mail: lubomir437@list.ru*

Отримана 5 лютого 2009, прийнята 20 лютого 2009

Анотація. У статті розглянуто основні тенденції ефективності використання капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів. З'ясовано, що показники рентабельності сукупного, основного і оборотного капіталу будівельних підприємств досліджуваних областей України за 2003-2007рр. відзначались динамічністю. На основі підсумкових даних досліджуваних підприємств виявлено зниження темпу рентабельності оборотного капіталу у 2007 році та стрімкі коливання значень у 2003-2007 роках. Значення показників рентабельності сукупного і основного капіталу та їх темп приросту за аналізований період зберігав тенденцію до зростання. Росту сукупного капіталу сприяло підвищення темпу приросту чистого прибутку, яке значно перевищувало темп приросту середніх активів. Переважання темпу приросту чистого прибутку над темпом приросту середніх активів свідчить про переважання цілеспрямованості щодо збільшення обсягу фінансових результатів над нарощуванням економічного потенціалу. Зниження темпу приросту рентабельності оборотного капіталу у 2007 році відбулось під впливом збільшення частки дебіторської заборгованості, виробничих запасів, незавершеного виробництва. Виявлені тенденції показників ефективності використання капіталу та інструменти трендового аналізу стали основою для прогнозування їх значень у 2009-2010рр.

Ключові слова: рентабельність сукупного капіталу, рентабельність основного капіталу, рентабельність оборотного капіталу, темп приросту(спаду).

АНАЛИЗ ТЕНДЕНЦИЙ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ АКТИВОВ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ И ОРГАНИЗАЦИЙ УКРАИНЫ

Л. И. Созанский

*Львовская коммерческая академия,
ул. Туган-Барановского 10, г. Львов, 79034, Украина.
E-mail: lubomir437@list.ru*

Получена 5 февраля 2009, принята 20 февраля 2009

Аннотация. В статье рассмотрены основные тенденции эффективности использования капитала строительных предприятий Украины в разрезе регионов. Выяснено, что показатели рентабельности совокупного, основного и оборотного капитала строительных предприятий исследуемых областей Украины за 2003-2007рр. отмечались динамичностью. На основе итоговых данных исследуемых предприятий обнаружено снижение темпа рентабельности оборотного капитала в 2007 году и стремительные колебания значений в 2003-2007 годах. Значения показателей рентабельности совокупного и основного капитала и их темп прироста за анализируемый период хранил тенденцию к росту. Росту совокупного капитала способствовало повышение темпа прироста чистой прибыли, которое значительно

превышало темп прироста средних активов. Преобладание темпа прироста чистой прибыли над темпом прироста средних активов свидетельствует о преобладании целенаправленности относительно увеличения объема финансовых результатов над наращиванием экономического потенциала. Снижение темпа прироста рентабельности оборотного капитала в 2007 году состоялось под воздействием увеличения части дебиторской задолженности, производственных запасов, незавершенного производства. Обнаруженные тенденции показателей эффективности использования капитала и инструменты анализа тренда стали основой для прогнозирования их значений в 2009-2010 гг.

Ключевые слова: рентабельность совокупного капитала, рентабельность основного капитала, рентабельность оборотного капитала, темп прироста (снижения).

ANALYSIS OF TENDENCIES OF PROFITABILITY OF ASSETS OF BUILD ENTERPRISES ORGANIZATIONS OF UKRAINE

L. Y. Sozanskiy

*Lviv commercial academy,
10, Tugan-Baranovskogo Str, Lvov, Ukraine.*

E-mail: lubomir437@list.ru

Received 5 February 2009, accepted 20 February 2009

Abstract. In the article the basic tendencies of the using efficiency of the build enterprises capital of Ukraine have been considered in as for the regions. It has been cleared out, that the indexes of profitableness of the general main and turn over capital of the building enterprises of the investigated areas of Ukraine for 2003 2007 were with marked dynamic. On the basis of final information of the investigated enterprises the decreasing of turn over capital profitability in 2007 and swift change of values in 2003 2007 years. The indexes values of the combined profitableness and basic capital and their growth rate for analyzing period kept the tendency to the growth. The increasing of growth of the net income rate stimulated the growth of the combined capital which exceeded a growth of middle assets rate considerably. The growth of net income rate predomination average above a growth of middle assets rate testifies to predominance of purposefulness in relation to the increase of volume of financial results volume increasing above the economic potential one. Decreasing the growth rate of the turn over capital in 2007 year took place under in the influence of increasing of part of the debit debts, production supplies, unfinished production. The revealed tendencies of efficiency indexes of the use of capital and instruments of analysis ways became the basis for of their values forecasting in 2009 2010

Keywords: profitableness of the combined capital, profitableness of the average assets, profitableness of floating capital, growth (to the slump) rate.

Вступ

Актуальним та проблематичним питанням будівельних підприємств України на сьогодні є питання ефективності використання капіталу. Переслідування мети отримання надприбутків часто призводить до зменшення попиту, що негативно відображається на зміні фінансової результативності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання ефективності використання капіталу достатньо висвітлено у працях науковців: (А. Д. Шеремет, В. О. Подольська, В. Т. Доля, М. Є. Мних та ін.). Огляд наукових джерел, у яких розглядаються питання аналізу і управління ефективністю використання капіталу, виявляє відсутність єдиного підходу щодо критеріїв, нормативних та граничних значень показників фінансової результативності, із врахуванням ознак галузевої спеціалізації. На сьогодні в українському законодавстві відсутні обов'язкові вимоги щодо дотримання будівельними підприємствами рекомендованих чи нормативних показників фінансової стійкості та рентабельності капіталу.

Мета статті

Метою даного дослідження є спроба висвітлення сучасного стану, тенденцій ефективності використання капіталу будівельних підприємств України. Досягнення поставленої мети здійснюється за допомогою проведення аналізу динаміки показників рентабельності будівельних підприємств, застосування трендового аналізу для визначення прогнозних тенденцій.

Викладення основного матеріалу

Важливою передумовою ефективної фінансово-економічної діяльності у будівельній галузі при сучасному стані будівництва є швидке нарощування капіталу. Нарощений капітал будівельних підприємств повинен зберігати здатність піднімати рівень економічного ефекту, тобто сприяти зростанню обсягів виробленої будівельної продукції та послуг. Таку здатність капіталу забезпечує збільшення обся-

гу власного капіталу, в тому числі статутного капіталу та нерозподіленого прибутку. Підвищення значних обсягів прибутку, а значить і необхідних власних фінансових ресурсів, є особливо актуальним в умовах зростання цін на позиковий капітал та зниження купівельної спроможності споживачів будівельної продукції. Надання переваги позиковому капіталу і низький рівень капіталізації прибутку веде до уповільнення активності ринку будівництва, що є небажаним явищем. Сприятиме висвітленню питання оцінки та аналізу фінансової ефективності використання капіталу розрахунок показників рентабельності капіталу, проведення факторного аналізу зміни їх значень. Інформаційною базою для проведення необхідного аналітичного дослідження слугуватиме зведена фінансова звітність будівельних підприємств у розрізі регіонів України. За базові показники фінансової ефективності використання капіталу обрано рентабельність активів. Розрахункове значення рентабельності активів наведено у таблиці 1. З даних, наведених у вказаній таблиці, з'ясовується: значення якісного показника фінансової ефективності використання капіталу для будівельних підприємств кожного із досліджуваних регіонів є різним, за аналізований період відслідковувались його динамічні коливання. Середньорічне значення досліджуваного результативного показника коливалося від 1,39% до 6,42%. Найнижчий рівень рентабельності активів відстежувався у АР Крим, найвищий – у будівельних підприємствах Черкаської області. Середнє значення по будівельних підприємствах досліджуваних регіонів становить 4%. Слід відмітити, що рівень визначеного значення у сфері будівництва у порівнянні з аналогічним показником таких країн, як Польща та Росія є досить низьким.

Уваги заслуговує і негативна зміна результативного значення в окремих роках та регіонах. В цілому за аналізованими підприємствами України, починаючи з 2005 року, темп приросту рентабельності сукупного капіталу зберігав тенденції до зростання, що є позитивною ознакою. Темп приросту сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів наведено у таблиці 2.

У 2007 році у будівельних підприємств більшості регіонів відстежувався спад темпу

Таблиця 1. Рентабельність сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2007рр., %.

Регіон	Роки					Середньорічне значення
	2003	2004.	2005.	2006.	2007.	
АР Крим	1,09	1,57	1,93	1,36	0,98	1,39
Вінницька	2,92	6,67	3,85	5,20	8,57	5,44
Волинська	5,23	6,84	5,75	6,82	6,67	6,26
Дніпропетровська	1,91	6,87	6,18	4,70	6,33	5,20
Донецька	1,69	4,03	4,10	3,47	7,37	4,13
Житомирська	2,11	2,40	5,14	4,62	6,53	4,16
Закарпатська	2,49	3,93	4,07	5,99	5,12	4,32
Запорізька	2,29	3,91	6,09	3,72	6,08	4,42
Івано - Франківська	1,42	1,57	1,66	3,49	3,77	2,38
Київська	1,08	2,24	4,05	5,40	6,99	3,95
Кіровоградська	2,18	2,91	1,27	4,22	1,75	2,47
Луганська	1,45	3,22	3,33	2,44	4,43	2,98
Львівська	6,10	6,63	3,46	5,16	5,76	5,42
Миколаївська	2,51	3,18	3,67	2,24	2,63	2,85
Одеська	3,68	4,40	3,53	4,45	3,79	3,97
Полтавська	2,15	1,44	3,18	2,93	5,79	3,10
Рівненська	4,82	5,15	1,73	1,99	2,74	3,29
Сумська	2,21	1,89	3,15	3,28	3,41	2,79
Тернопільська	0,75	1,46	2,75	2,80	3,50	2,25
Харківська	2,44	4,92	2,79	3,15	3,39	3,34
Херсонська	2,76	5,58	2,82	8,02	5,89	5,01
Хмельницька	2,79	4,24	2,43	4,88	4,72	3,81
Черкаська	4,87	14,19	2,95	4,04	6,05	6,42
Чернівецька	3,65	3,35	5,87	6,11	5,41	4,88
Чернігівська	0,98	2,64	3,05	4,45	7,14	3,65
м. Київ	2,98	3,66	4,66	5,92	6,00	4,64
м. Севастополь	2,98	3,04	2,72	5,02	10,01	4,75
Всього	2,39	3,96	4,08	4,62	5,35	4,08

*За зведеними даними 3446 підприємств [5].

приросту рентабельності активів, що є негативним явищем. Для будівельних підприємств АР Криму виявлена тенденція зберігала негативне значення ще і у 2006 році, що вважається небезпечною тенденцією. Виявлені різкі коливання темпу приросту розглянутого показника у будівельних підприємств більшості регіонів України негативно можуть відобразитись на їх фінансовому стані. Змінний напрям темпу приросту досліджуваного показника є результатом неналагодженості відносин розрахунків з дебіторами та кредиторами. Результати наведеного розрахункового значення показника рентабельності сукупного капіталу (табл.1)

і темпів його приросту (спаду) (табл.1.) по будівельних підприємствах України у розрізі регіонів загалом засвідчують наступне.

Ефективність використання сукупного капіталу у будівельних підприємств більшості областей має низьке значення. У структурі та співвідношенні між складовими сукупного капіталу та у розрахунках існують труднощі.

Рентабельність сукупного капіталу перебуває під впливом рентабельності основного і оборотного капіталу. Для аналізу ефективності використання основного капіталу розрахуємо та простежимо значення показника рентабельності основного капіталу. Розрахункове значення та

Таблиця 2. Темп приросту рентабельності активів будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2004 – 2007рр., %.

Регіон	Роки			
	2004	2005	2006	2007
АР Крим	44,04	22,93	-29,53	-27,94
Вінницька	128,42	-42,28	35,06	64,81
Волинська	30,78	-15,94	18,61	-2,20
Дніпропетровська	259,69	-10,04	-23,95	34,68
Донецька	138,46	1,74	-15,37	112,39
Житомирська	13,74	114,17	-10,12	41,34
Закарпатська	57,83	3,56	47,17	-14,52
Запорізька	70,74	55,75	-38,92	63,44
Івано - Франківська	10,56	5,73	110,24	8,02
Київська	107,41	80,80	33,33	29,44
Кіровоградська	33,49	-56,36	232,28	-58,53
Луганська	122,07	3,42	-26,73	81,56
Львівська	8,69	-47,81	49,13	11,63
Миколаївська	26,69	15,41	-38,96	17,41
Одеська	19,57	-19,77	26,06	-14,83
Полтавська	-33,02	120,83	-7,86	97,61
Рівненська	6,85	-66,41	15,03	37,69
Сумська	-14,48	66,67	4,13	3,96
Тернопільська	94,67	88,36	1,82	25,00
Харківська	101,64	-43,29	12,90	7,62
Херсонська	102,17	-49,46	184,40	-26,56
Хмельницька	51,97	-42,69	100,82	-3,28
Черкаська	191,38	-79,21	36,95	49,75
Чернівецька	-8,22	75,22	4,09	-11,46
Чернігівська	169,39	15,53	45,90	60,45
м. Київ	22,82	27,32	27,04	1,35
м. Севастополь	2,01	-10,53	84,56	99,40
Всього	65,69	3,03	13,24	15,80

динаміка показника рентабельності основного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів наведено у таблиці 3.

Відповідно, до даних наведених у таблиці 3., значення рентабельності необоротних активів у будівельних підприємств у розрізі регіонів України за аналізований період зберігало динамічні коливання і різний рівень. За величиною значення цього показника можна виділити три групи: регіони, у яких будівельним підприємствам було характерно високе середньорічне значення показника рентабельності активів, середнє і низьке. Високе значення вказаного показника характерне для будівельних

підприємств Дніпропетровської, Черкаської, Запорізької, Львівської. Волинської області із значенням від 13-18,5%. Середнє значення показника рентабельності основного капіталу відслідковується у будівельних підприємств Одеської, Донецької, Рівненської, Вінницької та інших областей і коливається у межах від 7,3-12%. Низьке значення відслідковувалось у будівництві Тернопільської, Сумської, Полтавської, Кіровоградської та Івано-Франківської області та АР Крим і коливається у межах 2,2-5,6%. Загальне середньорічне значення рентабельності основного капіталу становить 8,9 %. Позитивною тенденцією є поступове підвищення

Таблиця 3. Аналіз рентабельності основного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів України, %.

Регіон	Роки					Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	
АР Крим	1,6	2,5	3,2	2,2	1,5	2,2
Вінницька	5,9	15,0	9,5	11,8	17,9	12,0
Волинська	10,1	13,5	11,9	16,4	13,5	13,1
Дніпропетровська	5,2	24,9	23,2	17,9	21,1	18,5
Донецька	4,4	9,1	10,8	9,3	17,9	10,3
Житомирська	3,9	4,6	10,7	10,8	17,1	9,4
Закарпатська	5,1	9,4	8,7	12,1	11,1	9,3
Запорізька	6,0	10,7	17,0	11,4	21,4	13,3
Івано - Франківська	2,4	2,9	3,2	6,6	12,7	5,6
Київська	1,4	3,2	8,1	11,7	17,6	8,4
Кіровоградська	5,2	7,3	3,0	8,9	2,6	5,4
Луганська	3,7	7,9	8,0	5,9	12,2	7,5
Львівська	14,1	16,5	8,9	12,5	13,1	13,0
Миколаївська	8,2	9,9	6,3	4,4	16,4	9,1
Одеська	8,9	11,9	10,5	14,0	11,6	11,4
Полтавська	3,4	2,2	4,8	4,7	9,3	4,9
Рівненська	13,0	16,3	5,9	6,4	8,7	10,1
Сумська	4,3	3,5	5,7	6,4	8,3	5,6
Тернопільська	1,1	2,2	4,4	4,6	5,5	3,6
Харківська	4,8	10,4	6,5	8,0	10,0	7,9
Херсонська	4,6	9,8	5,4	16,3	12,5	9,7
Хмельницька	5,1	8,1	4,5	9,5	9,3	7,3
Черкаська	9,8	34,4	7,0	9,3	13,4	14,8
Чернівецька	6,7	6,3	11,8	13,1	10,8	9,7
Чернігівська	1,4	3,7	4,4	7,2	12,6	5,9
м. Київ	5,6	7,4	10,0	12,8	13,5	9,9
м. Севастополь	5,6	6,2	5,6	9,4	23,1	10,0
Всього	4,5	8,1	9,0	10,4	12,4	8,9

*За зведеними даними 3446 підприємств[5]

значення розглянутого показника у проміжку 2005-2007 років.

Негативною ознакою є різке падіння темпу приросту рентабельності основного капіталу як за досліджуваними будівельними підприємствами України загалом, та і у розрізі регіонів у 2004 році. Виявлені зміни можуть відбуватись під дією структурних змін у економіці, фінансовій і соціальній сферах і мають небезпечний вплив на фінансову стійкість підприємств, задіяних у будівництві. За таких умов необхідним є нарощування темпів виробництва будівельної продукції та проведення моніторингу структури та стану основних складових основного капіталу будівельних підприємств – осно-

вних засобів і незавершеного будівництва. Позитивною тенденцією слід відмітити поступове підвищення темпу приросту аналізованого показника в цілому по Україні у наступні аналізовані роки. За умов динамічних коливань обсягу виробництва будівельної продукції, напрямків інфляції та цін на будівельні матеріали та інші складові, що забезпечують процес будівництва, значущим є вмиле поєднання у використанні основного і оборотного капіталу.

Вибір оптимального вибору структури оборотного капіталу, рівня фінансової його ефективності сприятиме зростанню рівня загальної фінансово-економічної ефективності капіталу будівельних підприємств. Для оцінки резуль-

Таблиця 4. Темп приросту (спаду) рентабельності основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів, %.

Регіон	Роки			
	2004	2005	2006	2007
АР Крим	56,3	28,0	-31,3	-31,8
Вінницька	154,2	-36,7	24,2	51,7
Волинська	33,7	-11,9	37,8	-17,7
Дніпропетровська	378,8	-6,8	-22,8	17,9
Донецька	106,8	18,7	-13,9	92,5
Житомирська	17,9	132,6	0,9	58,3
Закарпатська	84,3	-7,4	39,1	-8,3
Запорізька	78,3	58,9	-32,9	87,7
Івано - Франківська	20,8	10,3	106,3	92,4
Київська	128,6	153,1	44,4	50,4
Кіровоградська	40,4	-58,9	196,7	-70,8
Луганська	113,5	1,3	-26,3	106,8
Львівська	17,0	-46,1	40,4	4,8
Миколаївська	20,7	-36,4	-30,2	272,7
Одеська	33,7	-11,8	33,3	-17,1
Полтавська	-35,3	118,2	-2,1	97,9
Рівненська	25,4	-63,8	8,5	35,9
Сумська	-18,6	62,9	12,3	29,7
Тернопільська	100,0	100,0	4,5	19,6
Харківська	116,7	-37,5	23,1	25,0
Херсонська	113,0	-44,9	201,9	-23,3
Хмельницька	58,8	-44,4	111,1	-2,1
Черкаська	251,0	-79,7	32,9	44,1
Чернівецька	-6,0	87,3	11,0	-17,6
Чернігівська	164,3	18,9	63,6	75,0
м. Київ	32,1	35,1	28,0	5,5
м. Севастополь	10,7	-9,7	67,9	145,7
Всього	80,0	11,1	15,6	19,2

тативності оборотного капіталу розглянемо тенденції показника рентабельності основного капіталу. Розрахунок зазначеного показника зображено у таблиці 5. Наведена аналітична інформація засвідчує взаємозв'язок у тенденціях між рентабельністю сукупного, основного капіталу і оборотного капіталу. У регіонах, у яких значення показника рентабельності сукупного капіталу було невисоким, то відповідно таким же було значення рентабельності оборотного та основного капіталу і навпаки.

Негативною тенденцією є зниження темпу приросту наведеного показника в цілому по Україні, а також його коливання то у сторону спаду, то зростання. Темп приросту (спаду) рента-

бельності оборотного капіталу пропонується до розгляду у таблиці 6. Так, за 2003-2004рр. темп приросту фінансової результативності оборотного капіталу становив 50,9%, що можна оцінювати як позитивну ознаку, але за 2004-2005рр. це значення мало зберігало негативну тенденцію і становило – 3,9%.

Проте вже у 2005-2006рр. темп приросту рентабельності сукупного капіталу по Україні становив 12,2%, а у наступному періоді – 7,2%. Розгляд вказаних тенденцій є особливо важливим, оскільки характеризує ритмічність будівництва та рівень управління структурою складових оборотного капіталу. Виявлені коливання можна пояснити галузевою специфікою, та

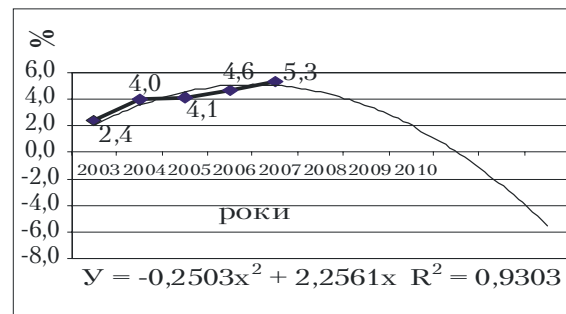
Таблиця 5. Аналіз рентабельності оборотного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів України, %.

	Роки					Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	
АР Крим	3,4	4,1	4,8	3,5	2,5	3,7
Вінницька	5,8	12,0	6,4	9,3	15,6	9,8
Волинська	10,9	13,8	11,1	11,7	10,9	11,7
Дніпропетровська	3,0	9,5	8,4	6,4	9,2	7,3
Донецька	2,7	7,3	6,6	5,5	11,4	6,7
Житомирська	4,6	5,0	9,9	8,1	9,7	7,5
Закарпатська	4,9	6,7	7,6	11,9	8,2	7,9
Запорізька	3,7	6,2	9,5	5,5	8,5	6,7
Івано - Франківська	3,4	3,5	3,5	7,4	5,3	4,6
Київська	5,3	7,3	8,1	10,0	11,4	8,4
Кіровоградська	3,8	4,8	2,2	8,0	5,4	4,8
Луганська	2,4	5,5	5,7	4,2	7,0	4,9
Львівська	10,7	11,1	5,7	8,8	8,8	9,0
Миколаївська	3,6	4,7	8,9	4,5	3,5	5,0
Одеська	6,3	7,0	5,3	6,5	4,9	6,0
Полтавська	5,8	4,1	9,3	7,7	14,1	8,2
Рівненська	7,7	7,5	2,4	2,9	3,9	4,9
Сумська	4,6	4,1	7,0	6,8	5,5	5,6
Тернопільська	2,3	4,2	7,3	7,3	8,6	5,9
Харківська	5,0	9,4	4,9	5,2	4,8	5,8
Херсонська	6,9	13,0	5,9	15,8	11,0	10,5
Хмельницька	6,1	8,9	5,2	10,0	8,9	7,8
Черкаська	9,7	24,1	5,1	7,1	10,1	11,2
Чернівецька	8,1	7,1	11,7	11,5	9,9	9,7
Чернігівська	3,6	9,0	9,8	11,8	14,8	9,8
м. Київ	6,4	7,3	8,7	11,0	10,2	8,7
м. Севастополь	6,4	5,9	5,3	10,8	18,9	9,5
Всього	5,1	7,7	7,4	8,3	8,9	7,5

*За зведеними даними 3446 підприємств [5].

все ж доцільніше їх оцінювати як недосконалість в управлінні структурою оборотного капіталу і труднощами з налагодженням безперервного виробничого процесу. Схожі коливання відслідковувались і по розглянутих регіонах. Іншими словами, це засвідчує наявність простоїв у досліджуваних будівельних підприємствах. Виявлене середнє значення рентабельності основного капіталу у більшості регіонів є низьким.

Аналіз динаміки ефективності використання капіталу будівельних підприємств за 2003-2007рр. розглянуто для проведення прогнозних

Рис. 1. Прогнозування рентабельності сукупного капіталу будівельних підприємств на 2008 – 2010рр. (за допомогою поліноміального тренду).

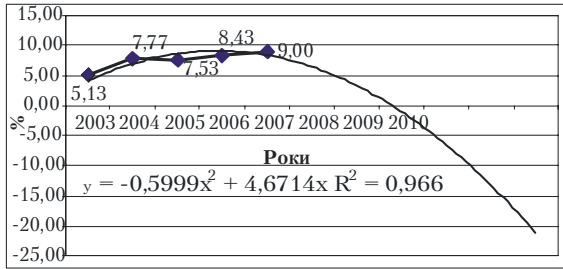
Таблиця 6. Прогнозні значення показників рентабельності капіталу будівельних підприємств на 2004 – 2007рр.(%).

Регіон	Роки			
	2004	2005	2006	2007
АР Крим	20,6	17,1	-27,1	-28,6
Вінницька	106,9	-46,7	45,3	67,7
Волинська	26,6	-19,6	5,4	-6,8
Дніпропетровська	216,7	-11,6	-23,8	43,8
Донецька	170,4	-9,6	-16,7	107,3
Житомирська	8,7	98,0	-18,2	19,8
Закарпатська	36,7	13,4	56,6	-31,1
Запорізька	67,6	53,2	-42,1	54,5
Івано - Франківська	2,9	0,0	111,4	-28,4
Київська	37,7	11,0	23,5	14,0
Кіровоградська	26,3	-54,2	263,6	-32,5
Луганська	129,2	3,6	-26,3	66,7
Львівська	3,7	-48,6	54,4	0,0
Миколаївська	30,6	89,4	-49,4	-22,2
Одеська	11,1	-24,3	22,6	-24,6
Полтавська	-29,3	126,8	-17,2	83,1
Рівненська	-2,6	-68,0	20,8	34,5
Сумська	-10,9	70,7	-2,9	-19,1
Тернопільська	82,6	73,8	0,0	17,8
Харківська	88,0	-47,9	6,1	-7,7
Херсонська	88,4	-54,6	167,8	-30,4
Хмельницька	45,9	-41,6	92,3	-11,0
Черкаська	148,5	-78,8	39,2	42,3
Чернівецька	-12,3	64,8	-1,7	-13,9
Чернігівська	150,0	8,9	20,4	25,4
м. Київ	14,1	19,2	26,4	-7,3
м. Севастополь	-7,8	-10,2	103,8	75,0
Всього	5,0	-3,9	12,2	7,2

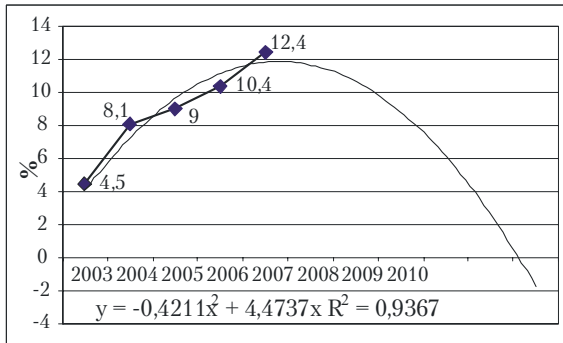
тенденцій. Прогнозування рівня ефективності використання капіталу на основі тенденцій попередніх періодів можливий з використання трендового аналізу: ліній тренду та рівнянь тренду. Прогнозування рентабельності сукупного капіталу на 2008-2010рр. наведено на рис. 1. Розрахунок проведено на основі підсумкових, зведених даних 3446 будівельних підприємств. (таблиця 1.).

На рис. 1. зображено поліноміальна лінія і рівняння тренду. Про наближеність отриманих даних до фактичних і їх достовірність засвідчує високе значення коефіцієнта детермінації:

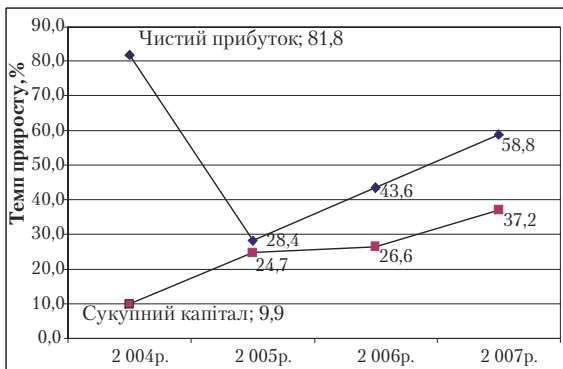
$= 0,93303$. У отриманому рівнянні тренду y – прогнозне значення рентабельності сукупного капіталу, x – кількість періодів(фактичних і прогнозних). Для розрахунку значення рентабельності сукупного капіталу на 2008 рік $x = 6$, на 2009 рік – 7; і на 2010 рік – 8. Розраховані прогнозні значення рентабельності сукупного капіталу на 2008-2010рр із врахуванням тенденцій 2003-2007рр. наведено у таблиці 6. Прогнозування основного і оборотного капіталу проведемо за аналогічною методикою, що зазначена при прогнозуванні ментальності сукупного капіталу і зображено на рис. 2 і 3 відповідно.

Рис. 2. Прогнозування рентабельності основного капіталу будівельних підприємств на 2008-2010рр. (за допомогою поліноміального тренду).

Рис. 3. Прогнозування рентабельності оборотного капіталу будівельних підприємств на 2008 – 2010рр. (за допомогою поліноміального тренду).

Рис. 4. Порівняння темпів приростів чистого прибутку і середніх актив будівельних підприємств за 2003-2007рр. (на основі підсумкових даних аналізованих підприємств).

Застосувавши елементи трендового аналізу, визначено прогнозні значення та тенденцію показників рентабельності капіталу. Дані, наведені у таблиці 7, засвідчують, що сучасний стан, що склався у економіці будівництва, є не випадковим, а швидше наслідковим. Прогнозування тенденції із врахуванням динаміки попередніх періодів показують зниження показників рентабельності у 2008-2010 роках. Прогнозування за допомогою ліній і рівнянь тренду здійснюється на основі оцінки тенденцій попередніх періодів. Прогнозований спад показників ефективності використання капіталу будівельних підприємств пояснюється спадом темпу приросту рентабельності оборотного капіталу у 2007 році та динамічністю коливань у 2003-2007рр. (таблиця 5). Темп приросту рентабельності оборотного капіталу знизився під впливом збільшення у його складі дебіторської заборгованості виробничих запасів, незавершеного виробництва та готової продукції. Пояснення сучасного і прогнозованого стану в економіці будівництва наглядно бачимо на рис. 4. Порівняння темпів приростів чистого прибутку і середніх активів (за підсумковими даними аналізованих підприємств України) засвідчує економічно неадекватну тенденцію. Темп приросту активів повинен бути дещо більшим за темп приросту чистого прибутку, що є свідченням нарощування економічного потенціалу і ефективного його використання. Виявлена на рис. 4 ситуація засвідчує протилежне: надання переваги збільшенню обсягів фінансових результатів над економічним ростом. З'ясована тенденція, на жаль, засвідчує «політику одного дня». Отже, переважання темпів приросту чистого прибутку над темпами приросту сукупного капіталу, збільшення частки дебіторської заборгованості, незавершеного виробництва та готової продукції у 2006-2007рр., є чинниками впливу на прогнозний спад ефективності використання капіталу у 2009-2010рр. (табл. 7).

Висновки

Проведений аналіз тенденції ефективності використання капіталу будівельних підприємств дає можливість підвести підсумки:

1. Ефективність використання капіталу будівельними підприємствами у розрізі регіонів

Таблиця 7. Темп приросту (спаду) рентабельності оборотного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2008-2010рр.,%

Показник	2008	2009	2010
Рентабельність сукупного капіталу	4,5	3,5	2,0
Рентабельність основного капіталу	6,4	3,3	-1,0
Рентабельність оборотного капіталу	11,7	10,7	8,8

України за 2003-2007рр. відзначалась динамічністю.

2. Темп приросту показників рентабельності капіталу будівельних підприємств більшості областей України, починаючи з 2006 року, відзначався спадною тенденцією.
3. Зниження прогнозних значень показників рентабельності, із врахуванням тенденцій попередніх періодів, є ознакою неефективності використання капіталу, що і спричиняє зниження фінансової результативності у 2009-2010 роках.

Отримана аналітична і прогнозна інформація може стати основою для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності використання капіталу будівельними підприємствами у 2009-2010 роках та уникнення негативних, спадних тенденцій. Логічним продовженням аналітичного дослідження тенденцій ефективності використання капіталу будівельними

підприємствами є аналіз складу доходів і витрат, факторний аналіз фінансово – економічної ефективності.

Література

1. М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет. Теория экономического анализа: учебник для студентов экономических специальностей -5 –е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 526 с.
2. Мних. М. Є. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: монографія. – К., 2005. – 226 с.
3. В. О. Подольська, О.В. Яріш. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. – К., 2007.
4. В. Т. Доля Экономический анализ: теория и практические методики: учебное пособие. – К., 2003.
5. Статистичний щорічник України за 2007 рік. – К.: Консультант, 2008. – 576 с.
7. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Центральна спілка споживчих товариств України, від 28.07.2006.

Любомир Йосипович Созанський – аспірант Львівської комерційної академії, ст. викладач кафедри фінансів та обліку Львівської філії Європейського університету. Наукові інтереси: ефективність використання капіталу будівельними підприємствами та організаціями.

Любомир Йосифович Созанский – аспирант Львовской коммерческой академии, ст. преподаватель кафедры финансов и учета Львовского филиала Европейского университета. Научные интересы: эффективность использования капитала строительными предприятиями и организациями.

Lyubomir Josyp Sozanskiy – the post graduate student of the Lviv Commercial Academy, the senior lecturer of the Department «Finances and Account» of the Lviv branch of the European university. Scientific researches: efficiency the capital using by building enterprises and organizations.

